

Na vodě

Pokřtěn řekou

Moji rodiče se seznámili na vodě, respektive v loděnici¹. Moje matka měla kamarádku Edu a chodily spolu jezdit na kanoi. Táta byl vytypován jako Edin háček. Eda byla židovka a strýc si ji bral na začátku protektorátu se slovy „žádný generál mi nebude nařizovat, koho si mám vzít za ženu“. Byl to údajně nejstatečnější čin jeho života. V té době se vzali také moji rodiče – otec i strýc se tím vyhnuli pracovnímu nasazení v Říši. Sestra Lída se narodila v září 1941, Olga v listopadu 1943 a já před koncem války v dubnu 1945.

Eda byla právníčka² a dovedla si zařídit, aby její jméno vymazali z matriky. Skrývala se pak na našem letním sídle, v bývalé hájovně ve Sloupu u Davle. Našel se ovšem vyděrač, který to vyslídil a požadoval na strýci peníze pod hrozbou, že ho udá gestapu. Můj otec se obrátil na svého bývalého spolužáka, který sloužil u četnictva, a ten vyděrače zneškodnil. Jistě to byl čin hodný úcty.

Táta se stal brzy na kanoi kapitánem a naši jezdili na vodu i na počátku války. Nevíc sjížděli peřejnatý úsek Vltavy, který již nenávratně zmizel pod hladinou jezer Vltavské kaskády³. Ve třicátých letech byla postavena přehrada ve Vraném a za války se dokončovala Štěchovická přehrada. Otec projížděl s kamarádem staveništěm této přehrady jako jeden z posledních a často na tento zážitek vzpomínal. Po válce se pro vodáky znovu otevřela oblast Horní Vltavy. Po odsunu Němců tam řádili tzv. „zlatokopové“, krajina tu připomínala divoký Západ. V tradičním českém vnitrozemí měli vesničané k vodákům dobrý vztah a často mezi nimi vznikala trvalá přátelství. Vodáci spali za špatného počasí na seně, mohli se napít čerstvého mléka apod. Tomu udělala konec kolektivizace. Dnes se takováto „agroturistika“ opět rozvíjí – hlavně ovšem v zahraničí.

Jak jsme dorůstali, brali nás rodiče do loděnice v Bráníku. Plavili jsme se obvykle proti proudu k „Perlové zátocce“, kde jsme se utábořili. Někdy táta „koníčkoval“ kanoi až k ústí Berounky.⁴ Při jednom takovém výletu nás zastihla bouře a přečkali jsme ji naskládání jeden přes druhého v „rakušanu“⁵. Loděnice byla pro vodáky druhým domovem. Kromě vyjížděk po řece, případně tréninku na závody, se tu opravovaly lodě na zvláštních stojanech. Staré „žebrovy“, potažené plátnem a kytované, byly choulostivé na poškrábání a musely se často opravovat. Vyjíždka po řece má zvláštní kouzlo – člověk se ocitne v úplně jiném prostředí, oddělen od hluku a shonu běžného života. Je to výborná forma relaxace po práci. Moji rodiče chodili jezdit na kanoi každý týden až do své sedmdesátky – dokud unesli loď.

---

¹ To jsem se dozvěděl až ze vzpomínek svého otce, které nadiktoval sestře Lídě (táta zemřel v červnu 2008 ve věku 96 let).

² Stejně jako strýc Ivan a moji rodiče

³ Slapská přehrada byla napuštěna v roce 1955, Orlická kolem roku 1963. Zmizely tak Červenské proudy, Bučily a Svatojánské proudy. S symbol těchto proudů - socha Sv. Jana – stojí na skále pod hrází Slapské přehrady

⁴ Tok Vltavy byl od dob Rudolfa II. upraven pro voroplavbu a plavbu nákladních lodí (šífů). Šífy tahali proti proudu koně nebo i lidé – odtud „koníčkování“. První vodáci koníčkovali kanoi z Prahy až do Budějovic.

⁵ Jehlanový stan rakousko-uherské armády, složený ze dvou celt. Jako tyč stanu sloužila puška s bajonetem.

Obr.1. V Bráníku, jaro 1975

Jezdili jsme jako rodina každé léto na cca 14denní „vodní cestu“, nejčastěji jsme sjížděli Lužnici ze Suchdola⁶ a horní Vltavu z Lenory. Zpravidla jsme dojeli (přes nově napuštěná přehradní jezera) až do Davle nebo do Prahy. V Davli jsme mívali lodě uschované u známých na zahradě a jezdili se koupat a tábořit na Kyliánský ostrov. Tam se tehdy celé léto tábořilo, byly tam posady pod stan a jezdil tam přívoz. Dnes je ostrov opuštěný a zarostlý; jen jednou ročně (v červnu) se tu na ruinách někdejšího kláštera slouží mše svatá⁷.

Vodní cesty

Poprvé jsem s rodiči a sestrami vyjel „na vodu“ ve svých 11 letech. Lodě jsme spouštěli na vodu pod železničním mostem v Červeně⁸. Otec se tam pustil do diskuse s vojákem, který nás odsud vyháněl, že prý je to vojenský prostor a „předpis je předpis“. Táta mu odpověděl že „na předpisy se někdy umírá“. Projížděli jsme hlubokým údolím, které je dnes zatopeno Orlickou přehradou. Hrad Zvíkov na soutoku s Otavou i zámek Orlík se tyčily vysoko nad údolím. Dnes, po napuštění přehrady, jsou oba blízko hladiny, připomínají vodní pevnosti. Část cesty jsme absolvovali na voru, který nás donesl až ke vzdutí nově napuštěné Slapské přehrady. Břehy jezera byly tehdy trochu zabahněné a byly tam pařezy po těžbě, ve vodě byly zelené řasy. Jinak tu byla příroda nedotčená, rostlo tam hodně borůvek. Dnes jsou břehy jezera obestavěné chatami. Totéž platí i pro Orlické a Lipenské jezero, kterými jsme projížděli v pozdějších letech, když byly jen zčásti napuštěné.

Nejvděčnější řekou pro začínající vodáky byla však Lužnice pod Suchdolem, která se vine mnoha zákrutami lužním lesem. Kapitán i háček si tu mohou ověřit svou dovednost i souhru. Kapitán loď řídí a háček ho musí poslouchat. Plavba je tu zpestřena padlými kmeny, které se

⁶ Horní úsek Lužnice jsem sjel s rodiči a později s kamarády celkem 8krát.

⁷ Tato tradice vznikla v souvislosti s oslavou milénia vzniku někdejšího kláštera.

⁸ Tento most má velmi vysoké kamenné pilíře a kdysi držel rekord ve výšce. Před napuštěním Orlické přehrady museli pilíře obetonovat.

podjíždějí nebo přetahují. Jiným zpestřením jízdy jsou mraky komárů. Třetí člen posádky – porcelán – má za úkol odhánět komáry od háčka; kapitán si musí pomoci sám. První tábořiště je u jezera *Majdalena*. Na něm se odděluje Nová řeka, která odvádí přebytek vody do Nežárky; zbytek – Stará řeka – napájí Rožmberský rybník. Vjezd do našeho největšího rybníka je působivý – na jeho hladině lze prý pozorovat zakřivení Země. Střední tok Lužnice je poměrně klidný; voda začne rychle téct až pod Tábořem, kde však bývala dosti znečištěná. Pokud není chuť pokračovat v plavbě po „oleji“, je možno zakončit plavbu v Týně nad Vltavou nebo v Bechyni.

V horní Vltavě před Lipenským jezerem je voda průzračná a velmi studená. Teplota kolem 8 stupňů se pozná podle toho, že v ní bolí kotníky. Voda je tu (nebo byla?) dokonce pitná. Do začátku 1. světové války se prý dala pít vltavská voda i v Praze... V úseku mezi Lipenskou přehradní hrází a Vyším Brodem jsou tzv. Čertovy proudy, úsek plný balvanů, na který se pouští voda jen při závodech ve vodním slalomu, jinak teče voda potrubím na elektrárnu. Lodě je třeba asi 10 km převézt. Pod Vyším Brodem bývalo další „zpestření“ – papírna ve Větrní. Pod ní byla řeka plná chuchvalců a údajně byla znečištěná fenoly. Zdravá řeka má značnou samočisticí schopnost. Toto znečištění však asi doputovalo až do Prahy a s Labem do Německa. Dnes už je to asi jiné...

Naší největší rodinnou akcí byla výprava na Slovensko v roce 1961 – sjezd Hronu z Podbrezové až do jeho ústí do Dunaje u Štúrova. Jeli jsme na dvou kanoích – táta s Olinou jeli na staré „žebrovice“, já jsem kormidloval novou laminátovou kanoi, kde se na háčku střídaly máma a Lída. Laminátové kanoe z první série měly tvar klasických kanoí, měly kýl a hůř se otáčely. Měl jsem to tedy těžší než otec, ale zvládal jsem to ve svých 16 letech docela dobře. Bylo málo vody a v obloucích tekl hlavní proud na vnějším břehu kolem vrbiček. Bylo třeba loď přesně nasměrovat, tak aby proud nevtáhl loď pod vrbičky a přitom aby loď neuvízla na mělčině. Význačným bodem plavby byl klášter Svätý Beňadík. Za ním začínaly maďarské vesnice a lidé měli v zahradách místo ovocných stromů akáty. Mniši tu zřejmě šířili osvětu a udržovali slovenský jazyk. Kolem řeky si hrály rómské děti a táta se tam spřátelil s jedním rómským chlapcem a nějaký čas si dopisovali. Před ústím Hronu bylo tábořiště, odkud bylo vidět věže Ostřihomské katedrály a železniční most přes Dunaj. Ostřihom bývala sídlem arcibiskupa, který spravoval i Slovensko. Nedaleko bylo nádraží, kde jsme naložili loď a na druhý den odjeli⁹.

Během studia na průmyslovce (1959 – 1963) jsme zorganizovali s několika kamarády tři zájezdy na Lužnici. Dvakrát jsme dojeli po Vltavě až do Prahy. Jeli jsme (tuším) na třech kanoích¹⁰, jednou jsme měli také pramici (výroba: Božín Popelář). Ta byla na jezích velmi praktická – stačilo najet na hráz jezera, vyskočit a přetáhnout ji, zatímco kanoe se musely obvykle přenášet. Na Lužnici jsme se vypravili také s kolegy z fakulty po prvním ročníku. Potom jsme začali jezdit na mezinárodní budovatelské tábory, což bylo pro nás atraktivnější.

Rychlostní kanoistika a kajak

Dostal jsem se do styku také se *závodní (rychlostní) kanoistikou* – loď jsme ostatně měli v loděnici Sparty Praha, kde se na závodních lodích trénovalo. V roce 1959 (?) jsme byli se sestrou Olgou na výcvikovém táboře na Slapech. Mezi trenéry byli význační sportovci – mistři světa Kudrna a Karlík. Trénovali jsme jízdu v kleku na sedmikanoích a správný styl pádlování na kajaku. Během školního roku jsem však trénovat nemohl – kvůli houslím.

Postavil jsem si však (za vydatné pomoci celé rodiny) laminátový kajak sjezdového typu. Byl poměrně rychlý a měl vysokou objemnou příď. Mohl jsem na něm bez problémů projíždět i nejvyššími vlnami nebo překonávat vlnobití na jezerech – příď mě vynesla

⁹ Plavbu po Hronu jsem si zopakoval o 20 let později se svými slovenskými kolegy.

¹⁰ Výprav se účastnili (podle mé paměti) Láďa Kučera, Petr Kačírek, Božín Popelář, I. Klaban, ...?

vždycky nahoru. Měl ale i jednu nevýhodu – musel jsem neustále pádlovat, jinak se kajak začal sám otáčet a vždycky se otočil o 180°.

Na tomto kajaku jsem absolvoval (v roce 1966?) *Vodáckou jízdu zdatnosti*¹¹ na rozvodněné Sázavě a v červnu 1968 (za Pražského jara) závod turistických lodí *Černošce-Praha*, kde jsem skončil (asi z 50 lodí) celkově druhý (jel jsem za Spartu). Výsledek byl dán do značné míry tvarem lodí – vítěz měl štíhlý kajak, podobný závodnímu. Měl jsem po závodě ještě dost energie; sedl jsem na kolo a jel směrem k Benešovu do Nové Hospody, kde jsme měli s partou z fakulty¹² patronát nad sirotčincem.

Ekologické ohlédnutí

Během cca 10 let, co jsem jezdil pravidelně na vodu, se české řeky značně změnily. Dříve bylo možno se utábořit téměř kdekoli; kolem řeky byly lesy nebo posekané louky na kterých bývaly i kupky sena. Téměř všude se dala nalézt pitná voda – voda prýstící ze země byla vždy pitná. Voda v řece byla většinou vhodná k hygieně, mytí nádobí i k vaření brambor. Krajina ještě nebyla pokryta střepy a odpadky a celé léto jsem chodíval v přírodě na boso.

Nové metody v zemědělství a růst blahobytu udělaly svoje. V druhé polovině 60.let už bylo možno tábořit jen na vyhrazených místech, břehy Lužnice i Vltavy byly obestavěny chatami. V důsledku chemizace zemědělství pronikly do spodních vod dusičnany a vymizely některé druhy hmyzu¹³. Po zavedení pracích prášků a automatických praček byla a řeka najednou plná saponátové pěny. Další pohromou pro čistotu vod se staly splachovací záchody: dříve se lidské exkrementy kompostovaly a živiny se tak vracely do půdy; nyní končí ve vodách nebo jsou nákladně likvidovány v čističkách. S tím se do vod dostávají i zbytky léků a hormonálních přípravků, které mj. mění pohlaví ryb a možná ovlivňují i plodnost mužů – jakoby se příroda bránila lidským zásahům.¹⁴ Příroda také vytáhla do boje s klíšťaty infikovanými lymfskou boreliózou a klíšťovou encefalitidou. V krajině se objevují zavlečené druhy rostlin, které vytlačují původní floru; většinou přírodu poškozují, některé jsou dokonce toxické, jako bolševník. Téměř vymizeli, motýli, za kterými jsme běhali jako děti se sítkou, což má jistě vliv na opylování květeny. Lidé už nechovají krávy, ovce a kozy, vymizela pastva, která je důležitá pro zachování druhové pestrosti luk. Býložravci zase roznášejí semena rostlin, která procházejí jejich útroby¹⁵. Počátkem 70. let způsobily velké škody imise síry z uhelných elektráren, které se tehdy velkoryse budovaly. Vedly k zeslabení nebo odumírání lesních porostů; v posledních letech, po odsíření elektráren, se lesy pozvolna regenerují.

Avšak změny nastaly i lidském organismu samotném – civilizační vlivy – stres, znečištění životního prostředí, sedavý způsob života a léčení antibiotiky oslabily naši imunitu. Moderní medicína umožňuje přežití a reprodukci jedinců, kteří by v přirozených podmínkách zemřeli. To působí proti přirozené selekci a zhoršuje dlouhodobě kvalitu populace, která je stále více závislá na lécích. Tyto vlivy vedou také k otylosti, která má v průmyslově vyspělých zemích charakter epidemie¹⁶.

Všechny tyto změny odcizují člověka přírodě, příroda se stává člověku nepřátelskou. Brzy budeme muset žít uzavřeni v umělém prostředí. Ale třeba to dopadne jinak – tak jako barbaři dobyli Řím, „převálcují“ nás chudé národy, které nejsou civilizací tolik oslabeny.

¹¹ Jela tam také sestra Olga s přítelem Petrem Nedomou. Měli (jako jediní) otevřenou loď a téměř na každém jezu byli zaliti vodou (jezy se jezdily přímo, byly zarovnané).

¹² Založili jsme pobočku mezinárodní pacifistické organizace SCI (Service Civil International)

¹³ A s tím i ptáci, kteří se hmyzem živili, např. koroptve

¹⁴ Srvn. nedávno vydanou publikaci „Gaia se brání“. Není to nutné brát doslova – důsledky našich zásahů do přírody nelze zcela předvídat. Můžeme to chápat jako zobecněný Le Chateliérův princip z fyziky.

¹⁵ Na rozdíl od Švýcarska, kde se krávy pasou i ve městě mezi domy

¹⁶ Spojené státy mají nyní potíže s náborem vojáků – rekruti mají nadváhu a nesplňují kritéria pro odvod

Slovenská anabáze

Když jsem skončil vysokou školu, šel jsem na rok na vojnu, a potom jsem rok pracoval jako stipendista na Ústavu Makromolekulární chemie ČSAV¹⁷. Odtud jsem odešel pracovat do Rožnova pod Radhoštěm, do tamní Tesly. Kopce kolem Rožnova lákaly od jara do podzimu k vycházkám a v zimě k túrám na běžkách. Bylo zde také blízko do slovenských hor – jezdili jsme vlakem do Súľovských skal a pořádaly se zájezdy do Vrátné doliny, do Roháčů a v zimě na Chopok.

K vodní turistice jsem se vrátil až po 8 letech, kdy jsem se odstěhoval na Slovensko do Piešťan. Toto lázeňské město leží na Váhu, který protéká podél Kúpeľného ostrova a pod zpola zastřešeným Bellušovým mostem se vlévá do přehradního jezera Slíňava. Hráz je sypaná a voda z jezera teče kanálem na elektrárnu v Madunicích. Kdysi se tu patrně počítalo s lodní dopravou. V zátoce jezera stála moderní loděnice, byl tu kanoistický oddíl. Po jezeře jezdily také plachetnice a surfaři. Voda tu nebyla zrovna nejčistší, na plavání se nehodila¹⁸.

V některých částech jezera byly tak husté chaluhy, že se prý v nich někdo zamotal a utopil. Když jsme později přenášeli hráze přehrady, brodili jsme se v nánosech plastových lahví, které sem navál vítr z jezera.

Když jsem nastoupil na *Oddelenie fyzikálnej elektroniky SAV*, kde pracovalo asi 20 mladých adeptů vědy, zjistil jsem, že Akademie tu má několik kanoí s pádly, ale nikdo nevěděl, kam se poděly. Spolu s několika kolegy, kteří měli o „*člnkovanie*“ zájem, jsme nakonec našli dvě lodě a začali jsme chodit na vodu. Časem se tu dal dohromady vodácký oddíl, vedení se ujal strýc jednoho kolegy z Tesly, Petra Zittu¹⁹. Naší pravidelnou akcí byl „*Splav priateľstva*“, neboli 100 jarních kilometrů z Piešťan do Komárna. Byla to vlastně akce v rámci kraje či okresu, formálně k výročí osvobození 9.května. Jednou jsme po cestě potkali vor ověšený jakýmsi transparenty. Naš oddíl ale jezdil samostatně, společných akcí jsme se neúčastnili²⁰.

Absolvoval jsem tuto plavbu celkem čtyřikrát a pokaždé to bylo jiné. Poprvé jsme museli překonávat silný protivítr²¹. Podruhé páliło slunce pluli jsme pokud možno pod stromy u břehu. Potřetí celý den přšelo a náladu pozvedla jenom slivovice. Počtvrté byla zima, chvílemi přšelo a jel jsem s mladým nezkušeným háčkem. Ten během přistávacího manévru najednou vyskočil na břeh a převrhl loď. Neměl jsem na sebe nic suchého a trásl jsem se zimou. Zachránila mě jedna dobrá duše – členka jiné výpravy, která měla náhradní oblečení zatavené v PE fólii. Půjčila mi pletené spodky – od té doby si беру takovéto spodky na všechny turistické akce.

Váh teče pod přehradou Slíňava poměrně pomalu a jedinou překážkou na cestě do jeho ústí do Dunaje byl nedostavěný jez v Kráľovej. Během víkendu jsme museli dojet až do Komárna, kde na nás čekal autobus s vlekem. Pádlovalo se celý den, asi 12 hodin, zadnice bolela ... Tady jsem si uvědomil, jakým dobrodiním jsou pro vodáky jezy – při přenášení se člověk pořádně procvičí.

Hned na začátku jsem si na Slovensko poslal také svůj kajak. Dráhy tehdy omezovaly dopravu lodí a do Piešťan to poslat nešlo – kajak jsem musel poslat do Trenčína. Už si nevzpomínám, jak jsem sjel oněch 50 km z Trenčína do Piešťan; později jsme sjížděli část

¹⁷ Založil jej a tehdy ještě vedl Otto Wichterle, s nímž můj strýc Vojtěch chodil v Prostějově do školy. Potom byl jako „vůdce kontrarevoluce“ odvolán z místa ředitele, ale dále tam pracoval

¹⁸ Pod Novým Mestom nad Váhom (asi 20 km proti proudu) je Váh silně znečištěný, asi z tamních strojřen

¹⁹ u jmen ponechávám slovenské koncovky

²⁰ Zúčastnil jsem se konference turistů v Trnavě, kde jsem se seznámil s hlavním organizátorem akce, L.Kučerkou. Byl to Čech či Moravan, ale mluvil plyně slovensky. Kdysi mu tam vyčítal jeho výslovnost, a on se bránil, že mluví *bernoláčtinou*.

²¹ Jel jsem s L.Malým, kolegou z Tesly

tohoto úseku společně²² a trvalo to celý den. Kajak jsem pak z jakési nerozvážnosti prodal (či spíše věnoval) kolegovi J.V.²³

Sjel jsem si také s bratislavskými vodáky malý úsek Dunaje. Nebezpečím při plavbě po Dunaji jsou bójy. Řeka teče velmi rychle a je třeba dávat stále pozor. Setkání s bójí stálo život i zkušené plavce. Na březích Dunaje jsou vyhlášené rybářské hospody (*halászarda*), kde se vaří rybí guláš (*halászlé*), který obsahuje kromě masa i kosti. Já jsem ho nikdy neokusil.

Avšak naší nejzajímavější akcí asi byl sjezd Hronu (cca 1981), 20 let poté, co jsem ho sjížděl s rodiči. Svätý Beňadík se mezitím přejmenoval na *Hronský Beňadík*. Jinak se toho mnoho nezměnilo. I tentokrát si kolem řeky hrály rómské děti. Někteří kolegové uměli maďarsky, a tak jsme chodili na besedu do maďarských vesnic. Jeli jsme podle 20 let starého průvodce až k ústí do Dunaje u Štúrova, kde na nás čekalo překvapení. Nádraží už nefungovalo a autobus sem nemohl přijet kvůli jednomu podjezdu. Museli jsme znovu nasednout do lodí a pádlovat proti proudu.

Obr.2. Na Hronu, 1985

Poslední výpravou, které jsem se na Slovensku zúčastnil, byl zájezd na *Dunajské ramená*, které měly být brzy zaplaveny přehradou u Gabčíkova. Bylo to rozloučení s tamní krajinou. Pobesedovali jsme tam s obyvateli vesnice Bodíky, která měla být stavbou úplně odříznuta od okolí.

²² z Hornej Stredy do Piešťan

²³ Za láhev slivovice. Sestavil jsem si pak slalomový kajak z hotových dílů. Když jsem ho potom posílal později do Prahy, musel jsem pádlovat v zimě od Těšnova proti proudu Vltavy do Bránfka (na jezích jsem loď přetahoval přes zeď propustí).

Obr.3. Dunajská ramena před zatopením, 1987

Když jsem pracoval ve Slušovicích (1988 – 89), zúčastnil jsem se výpravy na Otavu. Jeli jsme tam auty a sjížděly se zajímavé úseky. Nebylo to nic moc – nedá se to srovnat s opravdovou vodáckou expedicí, kde člověk žije po nějaký čas v úzkém sepětí s přírodou a musí *spoléhat jen sám na své síly!* Tady člověk najednou v sobě objeví schopnosti, o kterých neměl ani tušení. Třeba termoregulace – po nějaké době člověku nevadí horko ani chlad. Byla to moje poslední vodácká akce.

Bílou stopou

Léta dětství a dospívání

K lyžování nás vedla hlavně matka – v Praze jsme lyžovali v Divoké Šárce a v Motole. Za příhodných podmínek ovšem také v Sloupských lesích poblíž Davle, kam jsme jezdili na víkend. Když bylo hodně sněhu, jezdili jsme jako celá rodina na lyžích ze Sloupu přes Hřebeny na vlak do Dobříchovic. Naší hlavní lyžařskou základnou ale byla chata Ministerstva financí v Rokytnici nad Jizerou. Otec byl pracovníkem ministerstva, ale sám na tuto chatu nejedil, vyhýbal se společnosti. Jezdili jsme tam s matkou a sestrami na víkendy a na pololetní prázdniny²⁴.

Tehdy byly *krátké víkendy*, v sobotu dopoledne se pracovalo,. Po obědě jsme se naložili na střechu autobusu lyže a nasedli. Po cestě se zpívalo. V Jičíně byla přestávka, náměstí bylo plné autobusů s lyžaři. Když jsme dorazili na chaty, čekalo nás hodně práce. Bylo nutné donést vodu ze studánky, naštípat dříví, zatopit, uvařit... Řídili to „náčelníci“ z Ministerstva. Čaj se vařil společně. Ráno za rozbřesku se vyráželo s lyžemi na zádech na Dvoračky. Šli jsme nejprve hlubokým sněhem, než jsme se dostali na proježděnou cestu, po níž jezdily saně tažené koňmi. Ruce mi v rukavicích promrzaly, ale jak jsem při výstupu rozehrál, vracela se do nich krev. Na Dvoračkách²⁵ jsme se naobědvali; hlavní jídlo (obvykle myslivecká) stálo tehdy 5 korun. Po obědě jsme asi hodinu jezdili na louce pod chatou. Bylo tam plno lidí a

²⁴ Byly týdenní

²⁵ Turistická chata pod Lysou horou

skákalo se na můstcích ze sněhu. Pak jsme se spouštěli dolů po cestě na Harrachov, na které byly „houpáky“. Na rozcestí nad Rokytnicí jsme odbočili doleva a sjížděli po lukách.

Před odjezdem jsme ještě nějakou hodinku *loučkařili*. To znamená, že skupina lyžařů ušlapala svah a stoupalo se bokem nahoru, přičemž se vyprávěly vtipy. Občas se někdo spustil ze svahu a ostatní hodnotili jeho styl. Bylo méně ježdění než dnes, ale o to více zábavy.

Na *pololetní prázdniny* jezdily hlavně rodiny. Za dlouhých zimních večerů se hrály šachy a jiné společenské hry. Za dlouhá léta jsme se dobře poznali.

Jezdil jsem na tradičních jasanových lyžích s přidělanými kovovými hranami. Tehdy se používalo vázání „kandahár“, u kterého se péro nastavilo buď na „horní tah“ pro chůzi nebo „spodní tah“ pro sjezd. Běžky tehdy nebyly. Skluznice se „skárovaly“ podkladovým voskem nebo se (pro sjezd) lakovaly. Novinkou byly kolem roku 1960 lyže *hikory* s umělou skluznicí. Koupil jsem si je za svůj první výdělek²⁶. Ale ouha! Vybral jsem si (podle své výšky) ty nejdelší lyže – 220 cm dlouhé, a když jsem přišel na sníh, nemohl jsem je vůbec utáhnout. Byl jsem tehdy hubeňour a lyže byly mnohem těžší než ty jasanové. Z dobrého lyžaře se stal začátečník. To určilo moji lyžařskou kariéru – stal se ze mě běžkař. Marně jsem čekal, že na ty lyže „dorostu“. Nakonec jsem je věnoval kamarádovi, který si z nich vyrobil „krafasy“, a koupil jsem si kratší levné sjezdovky.

Na lyže se jezdilo také s průmyslovkou. Byla to tehdy povinná součást tělesné (a branné) výchovy. V prvním ročníku jsme byli na horách na Pláních nad Libercem; vedoucím byl náš tělocvikář Polák. Bylo deštivo a před cestou domů jsem dostal chřipku. Na vysoké škole jsme jezdili na lyže soukromě s kamarády do Svatého Petra a dělali jsme celodenní túry na běžkách. Jednou jsme se vraceli z túry²⁷ za tmy sjížděli turistickou sjezdovku ve Špindlu poslepu.

Týden mezi vánoce a Novým rokem jsem pravidelně trávil na Luční boudě s turistickým oddílem Elektro-fakulty, který vedl Marcel Kreidl. Členkou oddílu byla také sestra Olga. Luční bouda leží vysoko na hřebeni a je přístupná jen pěšky. Vycházeli jsme ze Svobody nad Úpou nebo z Pece pod Sněžkou, výstup trval asi 2 hodiny. Bouda je poměrně nezávislá na okolním světě, má vlastní vodní elektrárnu a vlastní pekárnu. Němci tu měli za války jakési školicí středisko a vybudovali ji „bombenfest“.

S Olgou a Jirkou Šusterou²⁸ jsme odtud vyráželi na celodenní hřebenové túry, nebo se na okolních loukách trénoval slalom. Bývalo tu také jakési soustředění učitelů, vítali jsme společně Nový rok. Lidé tu byli k sobě přívětiví, nekouřili a nechlastali. Ti, kteří jsou ochotni si hodit batoh na záda a vyšlapat do výšky 1300 metrů, jsou si zřejmě trochu bližší. Na Nový rok dopoledne jsme s Jirkou sjížděli s rancem a druhými lyžemi na zádech dolů do Pece. Během cesty jsme se vždycky v 13.00 zastavili, abychom si poslechli prezidentův projev.

Beskydy a Slovensko

V srpnu 1970 jsem nastoupil jako vývojový pracovník do Tesly Rožnov v Rožnově pod Radhoštěm, který leží v samém srdci valašských hor. Tehdy tu ještě přežívala atmosféra Pražského jara, ale lidé byli trochu skeptičtí. Byly již odvolání „vůdcové kontrarevoluce“, tj. ti, kteří byli během invaze na vedoucích místech a nebyli ochotni provést pokání. Přípravovaly se prověrky. Pracovalo se na dvě směny a bylo možné přesunout si směnu na odpoledne.

Když napadl sníh, domluvili jsme se obvykle s kolegou Jurou Neradilem, a přesunuli jsme si směnu na odpoledne. Ráno vyběhli na okruh kolem Rožnova. Běželi jsme přes Tanečnici a Soláň na Bumbálku a vraceli se přes Poustevny a Radhošť do Rožnova. Když bylo málo času, vyjeli jsme na Poustevny autobusem. Beskydy a Javorníky skýtají pro běžkaře

²⁶ za prázdninovou brigádu na Orlické přehradě

²⁷ S Vladimírem Štychem

²⁸ Kolega z fakulty

nepřeberné možnosti; bohužel jsem je kvůli zhoršujícím se poměrům v Tesle (a svému zdravotnímu stavu) málo využil.

S tesláckými turisty jsem jezdil na Chopok, kde byly ideální podmínky pro sjezd. Jednou jsme tam uspořádali karneval v maskách, při kterém jsme závodili ve slalomu na jedné lyži, ve sjezdu s dívkou v náručí a podobně. Jednoho kolegu, který byl převlečen za prostitutku, zatkla a vyslýchala policie.

V lednu 1974 jsme se s Jurou zúčastnili *zimního táboření na Červenohorském sedle* v Jeseníkách. Akci organizoval turistický oddíl ČKD Praha. Do místa táboření jsme jeli asi 10 km na běžkách. Na hřebenu vál silný vítr a s rancem na zádech bylo těžké udržet rovnováhu. Při jednom sjezdu jsem zapadl i s batohem do závěje. Když jsme dojeli na místo, chýlilo se už k večeru. Ostatní účastníci už měli stany či iglú postavené. Byl jsem na dně svých sil, ale Jura sehnal lopatu a začal mě honit, abych vyhrabal jámu pro stan. Osvěžila mě tabulka čokolády. Večer byla v chatě beseda s horolezcem, účastníkem výpravy na *Nanga Parbat*. Je to himalájská osmitisícovka, která dlouho odolávala pokusům o výstup. Restaurace byla přeplněná, seděli jsme dva na jedné židli, ale beseda byla zajímavá. Večer jsme si ve stanu vařili čaj – lihový vařič jsme drželi v ruce. Měl jsem jen lehký, silonový spacák a do něho vloženou deku. Zima pronikala z různých stran, a tak jsem se celou noc různě obracel. Přežil jsem to však ve zdraví.

Obr.4. Cesta na Červenohorské sedlo

Po této zkušenosti jsem si nechal ušít na míru horolezecký pěřový spacák, ale k dalšímu zimnímu táboření už nedošlo.

Obr.5. Zimní táboření na Šeráku, leden 1974, Jura Neradil

V listopadu 1978 jsem se stal pracovníkem Slovenské akademie věd – detašovaného pracoviště OFE v Piešťanech²⁹. Bylo tam asi 20 převážně mladých pracovníků, kteří vyvíjeli bohatou společenskou a sportovní činnost. Každý čtvrtrok se pořádala „stretávka“, na které se hromadně oslavily všechny mezitím proběhlé svátky a narozeniny. Hráli jsme po práci kopanou i volejbal a pořádali závod v běhu mezi piešťanskými mosty. V Tesle Piešťany byl aktivní turistický oddíl. Chybělo tu však něco na způsob Sokola (ZRTV), do kterého jsem chodil v Rožnově.

Piešťany leží ve Vážské nížině, na dosah tu jsou 3 vrchoviny či horská pásma: Povážský Inovec, Javorníky a Malé Karpaty. V okolí se dochovalo několik zřícenin; kolegové mi ukazovali, že vidí ze svého okna 3 hrady! V Piešťanech je dokonce

lyžařský areál s vlekem; protože však lyžařská sezóna bývá krátká, pěstuje se zde hlavně *travní lyžování*.

Okolní vrchy připomínají Beskydy, jsou tu vyznačeny turistické trasy, avšak turistika na lyžích se tu moc nepěstuje.

Zapojil jsem se do turnajů ve fotbalu i volejbalu a docela se mi to dařilo. Při jednom fotbalovém zápase jsem si ale narazil (již operované) koleno, a tím jsem byl prakticky vyřazen ze sportovního dění. Začal jsem ztrácet formu a tloustnout.

V roce 1980 jsem přestoupil z OFE do Tesly, kde se zakládalo licenční oddělení. Věnoval jsem tam všem svůj čas práci. Přesto jsem se dal časem trochu „dohromady“ a absolvoval dvě zajímavé akce na běžkách – *Bílou stopu* (běh na 55 km) a pokus o „*Přechod Povážského Inovce*“.

Na tradiční závod „*Bílá stopa SNP*“, který se běží v okolí Kremnice a cíl je v Bánské Bystrici, jsem byl trochu připravený – strávili jsme tehdy (v zimě 1982/83) týden před Silvestrem s kamarády na horách. Na závod jsem jel s dvěma bývalými kolegy z OFE³⁰. Historické město Kremnica nás vítalo, zvali nás do cukráren a restaurací³¹.

Start byl na druhý den na planině nad městem. Bylo příznivé počasí (-5stupňů), takže nebyl problém namazat. Měl jsem startovní číslo kolem 7000, které mi kdosi přenechal. Po startu jsem se držel ostatních, ale vydržel jsem to jen asi 7 kilometrů. To množství lidí mě extrémně vzrušovalo. Vystoupil jsem mimo trať a pozoroval valící se dav. Po chvíli jsem mezi běžci zahlédl Martina Kedru, svého kolegu z fakulty. Pracoval na stejném ústavu Akademie, ale v Bratislavě. Jel rozvázným krokem, krok-sun-krok... Zavěsil jsem se za něho, uklidnil se a postupně jsem „chytl dech“. Mezitím jsem však propadl na chvost závodu, mezi slabší jezdce. Začal jsem je postupně předjíždět – polepšil jsem si hlavně na sjezdech.

²⁹ Oddelenie fyzikálnej elektroniky

³⁰ Radem Slávkou a Dušanem Korytářem

³¹ Rok nato jsme zažili pravý opak, když jsme se zúčastnili pochodu „Po stopách čsl. armádního sboru“, který začínal v Liptovském Mikuláši. Večer tam byla otevřena jen jedna restaurace, ze které nás vyhodili, „že nemáme společenský oděv“.

Zvládl jsem časový limit, zatímco kolegu Slávku zastavili na kontrolním bodě a dopravili s jinými opozdílci autobusem do cíle. Na posledním „krpále“ nás vítala partyzánská vatra a harmonikář a nějaká děvčata tu dávala každému závodníkovi přes zadek.

Na konci však čekala zrada – závod byl kvůli nedostatku sněhu zkrácen³² a do cíle nás postupně vozily autobusy. Byli jsme po sjezdu ojíňeni jako sněhuláci a všechno na nás rázem roztálo. Závodníci byli rozmrzeli, bouřili se, ale nedalo se nic dělat. Trvalo asi hodinu, než jsem se dostal v Bystrici ke svým věcem, které jsme odevzdávali na startu (hlídali je vojáci). Byly tam sprchy, ale studené...

Měl jsem až do Piešťan mokré nohy. Závod jsem nakonec odstonal. Psychicky mě velice povzbudil, ale zapsal se trvale na mém zdraví.

Jinou dobrodružnou akcí byl „*Přechod Povážského Inovce*“, ze kterého se však uskutečnila jen jedna etapa. Iniciátorem byl Laco Beleščák, který však s námi na zahájení nešel. Byli jsme tedy „bez šéfa“. Bylo nás asi 20, většinou z Tesly. Nevím už, odkud jsme vycházeli, možná z Trenčianského Jastrabia. Pršelo, a než jsme došli na *Chatu pod Inovcom*, byli jsme komplet promočení. Na chatě jsme se asi hodinu sušili. Část účastníků to vzdala a vracela se zpátky; já jsem se zařadil mezi „11 statečných“, kteří se vydali na další cestu.

Jak jsme stoupali na hlavní vrchol – Inovec, sněhové podmínky se pořád měnily. Nejdříve přšelo, pak začalo sněžit a sníh se lepil na skluznici. Na hřebenu zase přšelo a na sněhu byl zmrzlý škraloup. Jediným možným způsobem brzdění byl pád do sněhu. Přede mnou jela kolegyně z Tesly, která si vedla velmi srdnatě – na cca 50-metrovém sešupu se vrhla do sněhu asi osmkrát. Mou „záchranou“ se stala PE pláštěnka; díky ní jsem měl horní polovinu těla suchou. Když jsme se konečně blížili k cíli etapy – chatě na Bezovci, pomalu se už smrákalo. Byl vlhý večer. V botách jsem měl vodu, ale tentokrát jsem měl v rezervě vlněné ponožky, takže nohy zůstaly vcelku v teple. Když se úplně setmělo, vytvořili jsme sevřený tvar a vedení se ujala Anka Hašuková, která zdejší terén důvěrně znala. Na chatu jsme dorazili kolem jedenácté. Čekala nás tam kolegyně z oddílu s navařeným čajem.

Ráno se na chatě objevili Laco Beleščák s Eugenem Okénkou³³. Ten stál asi poprvé na běžkách, Laco ho k tomu zřejmě vyhecoval. Šli jsme společně na autobus – na další podobné dobrodružství už nikdo neměl chuť.

---

³² Končil v Tajově, byl zkrácen o 10 km

³³ Viz Vzpomínky

Neobvyklá nadílka sněhu. Měchenice, leden 2010

Vysokohorská (a pěší) turistika

Vysoké Tatry

V době, kdy jsem dělal maturitu na průmyslovce, v červnu 1963, jsem se vypravil se svými rodiči na týden do Vysokých Tater; byl jsem tam poprvé. Chodili jsme nalehko, jen s malými batůžky a prochodili jsme Tatry křížem krážem – absolvovali jsme Tatranskou magistrálu, vystoupali serpentinu nad Popradským plesem, překonali dva průsmyky – *Prielom a Poľský Hrebeň*. Bylo to ještě před hlavní sezónou, a tak jsme mohli užívat ticho horských údolí, pozorovat kamzíky i sviště a kochat se horskou přírodou. Vystoupili jsme na *Rysy*, kde jsme se zvětšili s V.I.Leninem³⁴. Na závěr jsme se koupali v průzračné vodě Štrbského plesa. Spali jsme na turistických chatách – *Zbojnické i Téryho* a živili jsme se převážně sušenou stravou – ovesnou kaší, polévkami a podobně.

Když jsme přijeli domů, byl jsem o 5kg lehčí – při své výšce 193cm jsem vážil jen 71kg³⁵! Horské túry jsou výborným prostředkem pro zhubnutí – člověk během túry nemá chuť na jídlo a často zapomene jíst.

Podruhé jsem byl v Tatrách v červnu 1968, v době vrcholícího „Pražského jara“, kdy jsem končil vysokou školu. Jirka Kostecký, kolega z fakulty, tam provázel skupinu východních Němců a já jsem mu dělal jakéhosi pomocníka. Byli to sympatičtí, převážně mladí lidé, mezi nimi byl také jeden Nor, s kterým jsem se trochu skamarádil. Můj problém byl, že tu bylo dost draho a já jsem byl v té době skoro bez peněz. Chodili jsme pilně po horách a přirozeně jsme

³⁴ Vladimír Ilji vystoupil na Rysy z polské strany. Na vrcholku je (byla?) na paměť jeho výstupu umístěna bronzová deska s jeho reliéfem. Za socialismu se každoročně pořádal „Výstup mládeže na Rysy“.

³⁵ Donedávna jsem měl „optimální váhu“ cca 96kg, a nyní mám cca 112kg. Nesu tedy 40kg navíc!

vedli také diskuse o politice. Byli vesměs loajální ke své vlasti –NDR, ale brali to rozumně. Když jsme se v Praze na nádraží loučili, poukazovali na panující nepořádek na nádraží. V té době přestala policie používat represí a na veřejných místech se vynořilo spousta tuláků a *hippies*³⁶. Celková atmosféra ve společnosti byla však tehdy přátelská a uvolněná – na rozdíl od dneška, kdy na ulicích bují kriminalita.

Obr.6. Vysoké Tatry, červen 1968

V té době se už stavěla pod Tatrami dálnice, která byla dokončena někdy v 70. letech. Kolem dálnice vyrostly hotely a obchody s „úzkoprofilovým“ zbožím. Z Tater se tak stalo nákupní středisko. Snadná přístupnost Tater a rozvoj automobilismu způsobily, že se tatranské chodníky zaplnily davem turistů a před obtížnými úseky se stály fronty. Některé cesty musely být kvůli nekázní návštěvníků uzavřeny³⁷.

Byl jsem potom v Tatrách ještě několikrát, ale dojem byl vždy smíšený. Tatry se změnilly na jakýsi zábavní park. Týden prožitý o samotě uprostřed tatranské přírody zůstal jen vzpomínkou.

Rumunsko – Karpaty 1970

Po skončení vojenské základní služby v srpnu 1969 jsem nastoupil na roční stipendijní pobyt na Ústav makromolekulární chemie ČSAV v Praze na Petřínách³⁸. Tam jsem se seznámil s Jardou Kratochvílem, s kterým jsme se vydali v červenci 1970 na cestu stopem po Rumunsku. Na cestu jsme se důkladně připravovali – včetně impregnace stanů a tablet na úpravu vody. Jeli jsme vlakem do Kluže (Cluj), odkud jsme se chtěli dostat stopem do Konstance, kde žila přítelkyně sestry Lídy³⁹. Současně jsme si koupili lístky a místenky na zpáteční cestu z Brašova v severním Rumunsku – Sedmihradsku, kam jsme se chtěli z Konstance stopem vrátit.

³⁶ Ti se váleli např. na Karlově mostě po zemi a kreslili kytičky

³⁷ Belanské Tatry byly úplně uzavřeny, neboť se vlivem vodní eroze začaly sesouvat svahy. Horská příroda je velice křehká, malý zásah může vyvolat katastrofu.

³⁸ Byl to tehdy prestižní ústav, který založil a vedl vynálezce kontaktních čoček Otto Wichterle; ten byl ale krátce nato z místa ředitele odvolán.

³⁹ Seznámily se jako školačky v rámci tehdejší „družby“

V Rumunsku se běžně stopovalo, ale stop byl placený. Jezdilo se na korbě nákladních aut s různým materiálem, dokonce mezi prasaty. Jeli jsme spolu s jedním rumunským studentem v prázdném chladicím boxu. Řidič chtěl po nás peníze, ale s pomocí studenta jsme ho přesvědčili, že stop je způsob poznávání země a má být zadarmo⁴⁰. Chtěli jsme se také podívat do hor. Neměli jsme podrobnou mapu, tak jsme zamířili nazdařbůh na nejbližší horský hřeben. Cesta vedla do údolí, kde jsme minuli stádo malých kraviček (náhorní skot?). Na hřebeni byly pastviny porostlé býlím, nikoho jsme tam nepotkali. Sestupovali, resp. slézali jsme údolím potůčku do údolí, až jsme narazili na trať. Když jsme šli po kolejích, najednou vyběhl z jakési boudy pes a kousl mě. Nebylo to však nic vážného.

Šli jsme pak pěšky otevřenou krajinou. Byla to mírně zvlněná planina, rostla na ní jen tráva, nikde strom ani pole. Potkali jsme muže v tradičních soukenných „nohavicích“; žebrel slovy „Chleba dala mu! Cigarety dala mu! Lei dala mu“⁴¹! Opodál se pásal vyzáblý kůň. Potkali jsme ještě nějaké kluky – ti žebreli podobně. Ve vesnicích byly kolem domů dřevěné ohrady; pěstovali tam květiny a zeleninu. Domluvili jsme se tu rusky.

Obr.7. Na horské stezce, Rumunsko 1970, Jarda Kratochvíl

Stopem jsme pak dojeli do centra Bukurešti. Město bylo dost nevzhledné, byly to stavby ve stylu „stalinského rokoka“, tak jsme se tam moc nezdrželi. Snažili jsme se někoho doptat, jak se dostaneme na výpadovku, ale bylo to marné⁴². Nakonec jsme nazdařbůh vlezli do nějaké tramvaje. Tam byla na plošině skupina školních dětí, které ihned pochopily, co chceme a ukázaly nám cestu⁴³. K večeru jsme se dostali na periferii mezi dřevěné chatrče, kde se potulovali psi. Nakonec jsme spali v kukuřičném poli poblíž silnice. Na ní byl i v noci čilý ruch – jezdily tam cigánské povozy.

⁴⁰ I později jsme nic neplatili. Řidiči nám často projevovali sympatie – Rumunsko stálo v srpnu 1968 na naší straně

⁴¹ lei je rumunská měna

⁴² Společně jsme vládli celkem slušně všemi světovými jazyky – němčinou, francouzštinou a samozřejmě i angličtinou a ruštinou, ze kterých jsme dělali předtím zkoušku

⁴³ Děti mají zvláštní druh asociativního vnímání, který člověk v dospělosti ztrácí. Toho využívají moderní jazykové učebnice.

Obr.8. Bukurešť 1970

Když jsem se probudil, byl jsem malátný a měl jsem horečku. Podařilo se nám stopnout nákladní auto s vysokou korbou, které nás dovezlo k přivozu přes Dunaj. Čekání na převoz trvalo asi hodinu. Na druhém břehu jsem se schoval do stínu a Jarda sháněl stopa. Nakonec nás vzal řidič osobního auta, který nás dovezl až k do Konstance před dům sestřiných přátel. Ti se nás hned ujali – na mě ale přišel silný průjem a musel jsem pořád sedět na jejich (tureckém) záchodě, kombinovaném se sprchou. Ve stavení bydleli ještě jiní Češi a ti mě dovezli autem do nemocnice.

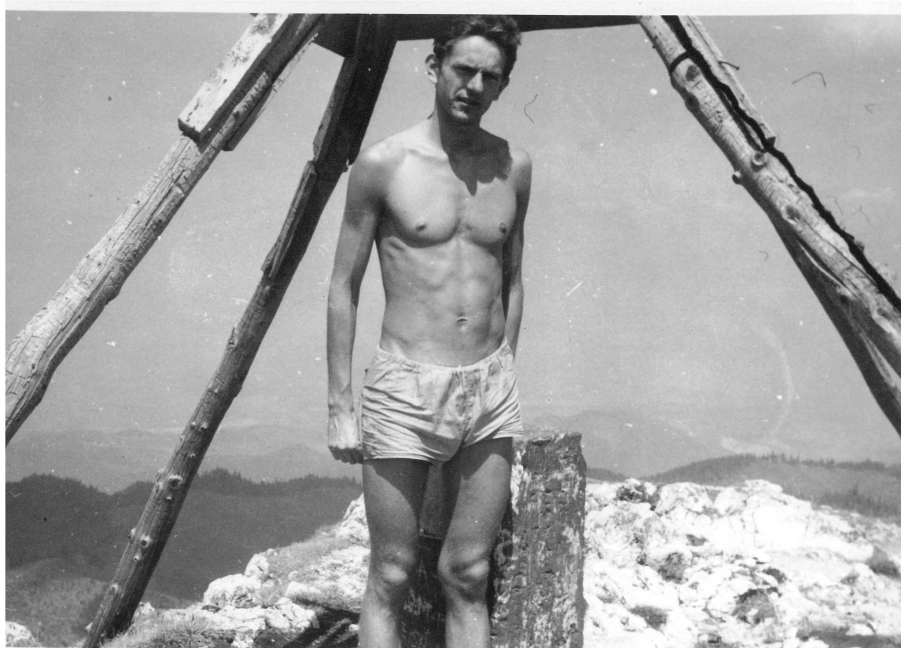
Na pokoji se mnou ležel slovenský medik, který měl zápal plic. Líčil mi otřesné poměry v rumunském zdravotnictví a co všechno prodělal, než se sem dostal. Já jsem měl štěstí – byla to úplavice a podle mezistátní dohody bylo léčení zadarmo. Lékař, který mluvil německy, si jen ze mě utahoval, že jsem inženýr a jezdím stopem...

Asi po 4 dnech jsem byl z nemocnice propuštěn. S Jardou jsme se krátce sešli, ale pak jsme se navzájem ztratili. Ač to nebylo tak domluvené, chtěli jsme si asi každý „užít po svém“. Já jsem se nějaký den toulal kolem pobřeží a pak jsem si za pomoci sestřiny přítelkyně koupil lístek na vlak do Brašova⁴⁴. V Brašově jsem navštívil horské středisko *Pojana*, kde jsou stavby připomínající naše Valašsko. Tam jsem se dal do party s dvěma Belgičany, kteří tu trávili dovolenou. Podnikli jsme túru po okolních horských hřebenech se zachovalou horskou květenou.

Když jsem šel na vlak do Brašova⁴⁵, potkal jsem cestou Jardu. Jeli jsme pak spolu vlakem domů.

⁴⁴ Koupit lístek na vlak tu znamenalo vystát frontu v cestovní kanceláři

⁴⁵ Po cestě jsem narazil na plovárnu. Stavil jsem se tam na WC a pokračoval raději dál – byla to místnost s betonovou podlahou, ve které byly díry. Kolem byly hromady exkrementů....

Obr.9. V horách nad Brašovem, Rumunsko 1970

Západní Slovensko, Nízké Tatry

V srpnu 1970 jsem nastoupil do vývojového oddělení rožnovské Tesly. Zanedlouho tam nastoupila skupina mladých inženýrů, kteří studovali v Bratislavě. Mezi nimi byl i Jura Neradil, s nímž mě pojil zájem o turistiku. Rožnovští turisté pořádali pravidelné zájezdy na západní Slovensko – nejčastěji jezdili do Vrátné doliny v Malé Fatře a do Roháčů (Západní Tatry). Zúčastnili jsme se s Jurou jednoho zájezdu do Vrátné, a tam uzrál plán, že příště, při zájezdu do Roháčů, uskutečníme hřebenový přechod kolem Roháčské doliny. Jura to plánoval téměř vědecky. Klíčovou věcí bylo pití. Připravili jsme si dvoulitrový kanystřík, který jsme před túrou naplnili vodou s přidavkem citrónové šťávy.

Vstávali jsme ještě za tmy a při rozbřesku jsme vyrazili na hřeben. Šli jsme uměřeným tempem podle plánu. Kolem poledne nás začala dohánět skupina vedená Blankou Růžičkovou⁴⁶. Najednou však zmizeli – kvůli žízni museli stíhání přerušit. Sestoupili k plesu, které prý skoro vypili. Cesta po hřebenu trvala asi 16 hodin, před západem slunce jsme byli zase v táboře.

S Jurou jsme si společně koupili stan a plánovali, že prochodíme křížem krážem celé západní Slovensko. Uskutečnili jsme však jen jeden větší (asi 3denní) pochod.

Vyšli jsme z údolí Váhu, od hradu Strečna jsme stoupali na hřeben a potom sestoupili do Rájeckých Teplic. Druhý den jsme minuli hrad Kunerad a vystoupili na náhorní planinu, celou porostlou borůvkám – na Martinské hole. Přespali jsem poblíž chaty Na Martinských holiach. Na Juru tam přišla jakási krize – začal být netrpělivý a chtěl se mermomocí vrátit do civilizace. Tak jsme cestu ukončili.

V někdy v letech 1972 -3 se Jura oženil a já musel na operaci menisku. K náročnější turistice jsem se dostal až po odchodu do Piešťan, kde jsem pracoval na oddělení OFE⁴⁷.

V Tesle Piešťany byl velice aktivní turistický oddíl, který pořádal pravidelné pochody v okolí Piešťan a také zájezdy. V létě 1979 jsem s nimi jel do *Nízkých Tater*. Byli jsme ubytováni na osadě „Poludňový Grúň“ a podnikli jsme 2 celodenní výlety. Šli jsme nalahko a

⁴⁶ S Blankou jsme se seznámili již na zájezdu ve Vrátné; oslovila nás slovy: „Kluci, já vám budu dělat vedoucí“.

⁴⁷ Oddělení fyzikální elektroniky Slovenské akademie věd

se svými kolegy z OFE, Rudou Senderákem a Jánom Tutkom jsem přešel celý hlavní hřeben, chvílemi jsme i běželi. Jáno šel ještě dál, a musel se potom v noci vracet pěšky po silnici. Pro mne to bylo veliké duševní osvěžení, byla tam výborná parta.

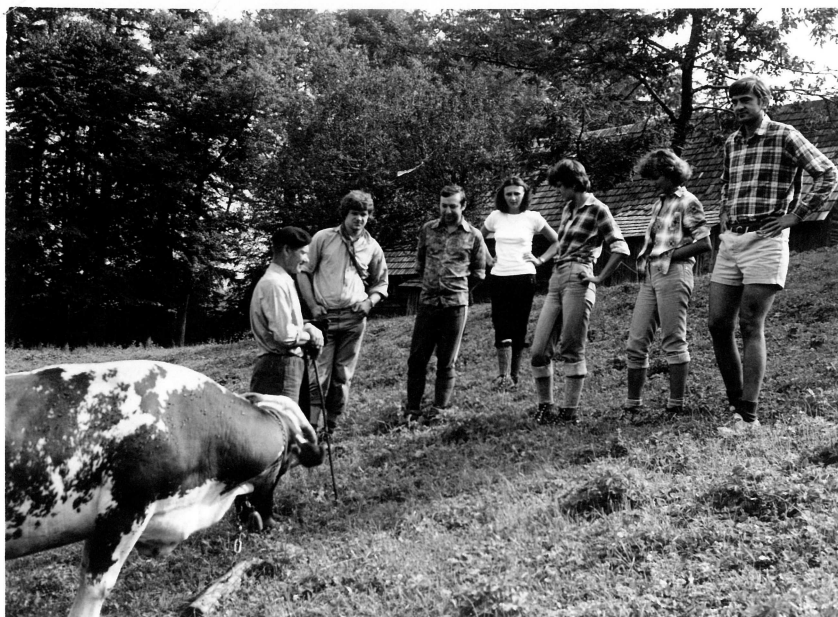

Obr.10. Nízke Tatry 1979, piešťanští turisté

Obr.11. Nízke Tatry 1979, Rudo Senderák, Jáno Tutko

Na OFE pracovalo asi 20 převážně mladých lidí. Pořádaly se tam besedy a sportovní akce, hrála se kopaná a volejbal. Při jednom fotbalovém zápase jsem si narazil nohu – byla to ta s operovaným meniskem. Tím jsem byl prakticky vyřazen z dlouhých pochodů a běhu.

Obr.12. S piešňanskými turisty v Javorníkách, 1982

Slavnosti letního slunovratu

V době letního slunovratu se na Radhošti se tradičně pořádaly Letnice. Mládež tu přespávala ve stanech a konala různé aktivity. Někdy v roce 1975 psaly noviny o tom, že tu jeden mladík zemřel na předávkováním *čikuli*. Byl to čistič na šaty, který se tehdy čichal jako droga. To byl asi důvod, proč následujícího roku věc „vzala do svých rukou“ svazácká organizace SSM. Zorganizovala v den letnic „Letní setkání mládeže s představiteli strany a vlády“. Shodou okolností se ten den také konal jakýsi turistický pochod, na který jsem se z dlouhé chvíle přihlásil.

Bylo nepříjemné počasí, bylo větrno a přšelo. Trasa vedla přes Radhošť na Pustevny a pokračovala někam dál. Moc lidí nešlo; přede mnou šel mladý muž s deštníkem, který mu bral na hřebenu vítr. Na cestě mezi Radhoštěm a Pustevnami, která bývá o svátcích jakousi promenádou, byla řada nástěnek, na kterých mladí lidé oznamovali splnění svých závazků. Bylo zde také pódium a opodál čekala skupinka *děvčic a ogarů* v krojích.

Jak toto Setkání proběhlo nevím. V odpoledních hodinách jsem se vracel přes Radhošť do Rožnova. Mezitím se vyčásilo a byl vlahý večer. Když jsem scházel po úbočí Černé hory, potkával jsem mladé lidi v maskáčích, kteří směřovali na Radhošť.

Nebe na Zemi

V roce 1961 jsem byl na prázdninové praxi v MEZ Vsetín, společně se spolužáky Frantou Šebestou a Petrem Škodou. Oni se společensky bavili, já chodil po horách. Valašské hory jsou obydlené a lidé jsou tu pohostinní – v každé chalupě (pasece) mi ochotně donesli sklenici vody. Chodil jsem jen v trenýrkách a když jsem se blížil k obydlí, měl jsem tendenci se obléct. Doma jsme trávili prázdniny na sloupské samotě, kde jsme chodili jako „hastroši“. Když jsme šli do vesnice nakupovat, museli jsme se obléct. To tady neplatilo: Valaši mě přijímali lépe, když jsem k nim přišel v trenýrkách.

Tento pobyt na Valašsku mě později inspiroval, abych odešel pracovat do Rožnova. Přišel jsem tam ale v nešťastnou dobu – právě nastávala normalizace a poměry v Tesle Rožnov se zhoršovaly. Chodil jsem zase po horách, ale času bylo stále méně.

Při zájezdu do Vrátné doliny s tesláckými turisty jsem se seznámil se zvláštním fenoménem Valašských hor – „101%ní turistkou“ Blankou Růžičkovou, která neúnavně chodila po horách a organizovala různé akce. Byla instruktorkou turistiky a členy své skupiny stále na něco upozorňovala – kudy mají jít, kam se mají dívat... Někteří s ní proto nechodili. My jsme jí to s Jurou Neradilem tolerovali, ale semtam jsme si z ní vystřelili. Ona byla pořád vážná, legraci neznala.

Obr.13. V Súl'ovských skalách s Blankou Růžičkovou, 1972

Dvakrát jsem byl s Blankou a s Jurou na „Zimnom prechode roklín Slovenského raja“. Nejčastěji jsme s Blankou chodili na slovenskou stranu – do Súl'ovských a Pulčínských skal. Jednou s námi šel na túru 80letý pan Deml z Valašského Meziříčí, který bojoval v 1.světové válce. Líčil nám, jak ho poslali prostřihávat pře útokem drátěné zátarasy: dostal se do palby a musel se skrýt v příkopu. Ležel ve vodě, která na něm do rána zamrzla...

Později, asi v roce 1976, mě Blanka seznámila s dívkou z hor – s Anežkou (Ágnes) Vaškovou a její kamarádkou Lídou. Byli jsme společně na Javorníkách a pomáhali jsme vyznačovat trasu z Valašského Meziříčí na Trojačku – rozcestí na hřebeni Veřovických vrchů. Vaškovi bydleli na Hutisku – Kyvňáčkách, blízko Soláně. Hospodařili tu ve výšce asi 800m, pan Vašek kromě toho pracoval v Rožnově v semenářské stanici.

Na pasece u Vašků jsem našel v té době jakési útočiště⁴⁸. Přiučil jsem se trochu zdejšímu způsobu hospodaření – brambory se tu kopou motykou jako na zahradě a vůz se senem se spouští ze svahu jako saně. Život na horách je tvrdý, ale lidé se odtud do města příliš nestěhují – hory mají své kouzlo. Místo koňským povozem se tam však dnes jezdí na motorkách nebo autem. Chodníčky jsou rozježděné a vznikají tu asfaltované či šterkované cesty. Dřív mohl člověk chodit po Valašských horách i na boso; po asfaltu a šterku už to dost dobře nejde⁴⁹.

Vaškovi prodali jednu ze svých dřevěnic turistickému oddílu z Brna, a tak tu panoval čilý společenský ruch. Poznal jsem zde několik zajímavých lidí. Tady jsme dýchali svobodně – normalizace sem nedosáhla.

⁴⁸ Jarmila Glazarová zde napsala povídku „Chudá přadlena“.

⁴⁹ Podle televizních zpráv se tu ale vyskytují medvědi a vlci

Obr.14. S Anežkou a jejími svěřenkyněmi, Rožnov 1977

Anežka později odešla pracovat do Prahy, kde jsme se občas vídali. Potom se naučila italsky a odešla do Itálie, kde se provdala. Před několika lety jsem se doslechl, že žije opět na Hutisku.

Na podzim 2007 jsem byl po mnoha letech opět v Rožnově. Pozval mě tam bývalý kolega, Pavel Onheiser, který se mezitím stal úspěšným podnikatelem. Vypravil jsem se přirozeně i na Kyvňáčky. Od autobusové zastávky mě tam svezlo auto, které vezlo nahoru nějaký stavební materiál. Zastihl jsem Anežku, jejího manžela a sestru, a také maminku. Ta bývala dříve zamlklá, starala se jen o krávy; nyní byla veselá a hovorná. Pan Vašek už nežije. Anežka mi ukázala nově postavenou (a vysvěcenou) kapli a dům pro ubytování výprav věřících s knězem. Ti sem přicházejí konat duchovní cvičení – exercicie. Anežka s manželem si také vzali do péče 4 děti, dva chlapce a dvě děvčata.

Zaspívali jsme si a zavzpomínali. Anežka mi řekla, že zná osobně pana Čunka, proti kterému vedou zakomplexovaní lidé⁵⁰ hysterickou kampaň. Když jsme se loučili, řekl jsem Anežce: „Tady je to jako v nebi“.

Ve Sloupu, 8.dubna 2010

---

⁵⁰ deprivanti